

րինելի հարկէ ստիպուելու գործոյ մը ձեռք չի զարներ. և այս մասամբ բոլորովին աննման է կալիցիացւոյն, որ անխոնջ կ'աշխատի, և այն աստիճանի հետամուտ է խնայութեան, որ իր ազահութիւնն առակաւոր եղած է:

Կալիցիացիին 'ի մանկութենէ իր խեղճ հայրենիքէն ուրիշ կողմեր կ'երթայ, 'ի Մատրիտ կամ 'ի Լիսպոնա, ուր կամ իբրեւ ջրկիր, կամ իբրեւ բեռնակիր, և կամ ուրիշ այսպիսի ձեռաց արուեստիւ իրեն պզտի դրամապուլս մը ձեացունելով, անհրաժեշտ հայրենիք կը դառնայ, որովհետեւ կալիցիացիք, հովուական սրինգը իրենց ազգային գործի ունեցող ամեն ժողովրդոյ նման՝ սաստիկ սէր մ'ունին իրենց հայրենեաց վրայ, զոր կարող չէ տկարացունել ոչ ժամանակն և ոչ հեռաւորութիւնն: Կալիցիացիք թէպէտ արիասիրտ ու կտրիճ են, բայց վերոյասացեալ պատճառին համար զինուորութեան չեն դար, ինչու որ իրենց հայրենեաց վրայ զգացած կարօտնին այնպէս սաստիկ է, որ շատ անգամ կը վախճանին 'ի հեռաւորութեւ: Հանդերձ իրենց ազահութեամբն՝ պատուաւոր մարդիկ են. հանճարնին չափաւոր, և մտաց սրութիւնը ոչ այնչափ զօրաւոր:

Աստուրիացիք շատ կը նմանին կալիցիացւոյ, բայց քան զանոնք աւելի հակամէտ են կրթութեան. անոր համար ազնուականաց տանց ծառայութեան մէջ նախադաս կը համարուին քան զուրիշ բոլոր Սպանիացիքը. և իրենց տեարքը մեծ վստահութիւն կ'ունենան վրանին իրենց հաւատարմութեանը համար:

Կաստիլիացիք յարմար չեն 'ի ծառայութիւն, և Մատրիտի մէջ երկու սեռի ալ ծառայութեան անձինք ըստ մեծի մասին Աստուրիացի են:

ԼՈՒԴՈՎԻԿՈՍ ՎԱՆ ՊԵԹՈՎԷՆ

Պէթովէն համբաւաւոր երաժիշտն 1770 տարւոյն ղեկտեմբերի 17ին Հռետոսեան Գաւառաց Պոն քաղաքը ծնաւ: Իր հայրը որ Գոլոնիոյ կայսրընտրին մատրան վերնաբամբն (ténor) էր, սկըսաւ երաժշտութեան մէջ կրթել ըզտղան իր մատաղ հասակէն. թէպէտ կ'ըսեն թէ մանկութեան առջի տարիներուն մէջ շատ սէր չէր ցուցնէր այդ արուեստին: Բայց այդ քիչ սէրը իր հասակին հետ կամաց կամաց աճելով, հարկ եղաւ որ աւելի մտադիր կրթութիւն մը տրուի Պէթովէնի. ուստի իրեն ուսուցիչ դրին զՎան տէր Լատէն, որ նոյն արքունեաց երգեհոնահարն էր. որ երբ մեռաւ՝ նոյն կայսրընտրին տեսնելով Պէթովէնի անհամեմատ հաճարն ու առ երաժշտութիւն ունեցած մեծ սէրն, Նէֆին յանձնեց զինքը, որ արքունեաց ճարտար երաժիշտներէն էր, և շատ կրթեց Պէթովէնի ճաշակը:

1790ին Վեննա գնաց, ուր ծանօթութիւն ստանալով մեծանուն երաժշտին Մօզարդին հետ, սա զուշակեց մէկէն Պէթովէնի ապագայ ունենալի մեծ փառքը: Վեննայի մէջ բաց 'ի Մօզարդէն նաև հայդն և Սլպնէհզըսպէրկէր խորհրդով ձեռնտու կ'ըլլային իրեն:

Լիհնովպի իշխանը տեսնելով Պէթովէնի գերազանց հանճարը իր պաշտպանութեան տակ առաւ զինքը, որուն նպաստելովն հրատարակեց իր առաջին շարադրած քանի մը երգերն, որոնք ամենուն զարմանքը զարթուցին. բայց Վէօլֆի, և ինքն իսկ կտրիճ երաժիշտ, նախանձու աչօք սկսաւ նայիլ Պէթովէնի:

Պէթովէն թէպէտ ազնուական ու քաղցրաբարոյ զգացմանց վիճակած էր 'ի բնութեւ, բայց հասակն առնելով դեռ ու նեղասիրտ բարք մը սկսաւ երևնալ վրան, մինչև երբեմն իրեն բարեկամացը ու պաշտպանողացը տմարդի կերպեր կը ցուցնէր: Եւ այս նեղասիրտ



բարուցը վրայ խլովթիւնն ալ աւելնալով, աւելի ևս զայրացուց զայն, ու ան վստահ և կասկածաւոր ըրաւ զՊէթովէն՝ ամենուն։

Պէթովէնի վրայ հասած այս խեղճութիւնները աւելի ևս սաստկացան և անդարմանելի եղան այն խեղճ պատահարաց պատճառաւ՝ որ տեղի ունեցան ներկայ դարուս սկիզբը։ Այլ և այլ ահաւոր պատերազմներ մի առ մի հարուածեցին իր բարեկամներն ու ձեռնտուները, որով ստիպուեցաւ Պէթովէն միշտ աշխատիլ որպէս զի կարենայ իր օրուան պարէնը ճարել։

1809ին Հերոնիմոս Պոնաբարդէ վէսդֆալիոյ թագաւորը իր մատրան զլիսաւորութիւնը Պէթովէնի յանձնելու մտօք վէսդֆալիա հրաւիրեց զինքը. այլ Աւստրիոյ Ռոտուֆ արշիդուքսը, Լօպքովից իշխանը, և Գինսբրի կոմսն չուզելով այդպիսի երևելի հանճար մը կորուսանել, տարեկան 4,000 ֆիորինի հասոյթ մը կապեցին, որպէս զի վեննայէն չի հեռանայ։ Պէթովէն երբ իր ապրուստն գտաւ, ընկերութենէ փախչելով, Պատէն ըստած գեղը քաշուեցաւ, ուր մաղձոտ կեանք մը կ'անցունէր 'ի միայնութեան, և իր մէկ քանի սերտ բարեկամներէն զատ, մէկու մը հետ տեսութիւն չէր ընէր։

Պէթովէն ականջի խլութեամբ երաժշտութեան մի միայն կարևոր գործին կորուսանելով, իր երգերը սկսաւ աչքի տեսութեամբ շարադրել, որոց մէջ զեղեցիկն և անսովորն այնպէս միացած են իրարու հետ, որ զարմանալի կերպով կը յայտնեն Պէթովէնի հոգւոյն վիճակը։ Երբ մեծամեծք Եւրոպիոյ ժողովոյ համար վեննա եկան, շատ տեսակ պատիւներ ըրին Պէթովէնի, և Լուդովիկոս ԺԶ ոսկիէ չքաղրամ մը զրկեց իրեն։ Բայց խեղճ Պէթովէն միշտ աւելի մաղձոտ և առանձնակեաց, ջրգողութեան ախտէն բռնուելով, լմնցուց իր տառապանաց կեանքը 1827 տարւոյն մարտի 26ին։

Մարմնով հուժկու էր, բարձր և վսեմ ճակատ մ'ունէր, ազնուական

բարք մը. թէպէտ գէպը դառն էր, բայց ժպիտով կը քաղցրացունէր։ Ուրիշ ճիւղ գիտութեանց մէջ ալ ըստ բաւականի հմտութիւն ունէր. սաստիկ ընթերցասէր էր. քաջ տեղեակ էր պատմութեան, և մայրենի լեզուէն զատ ուրիշ քանի մ'օտար լեզուներ ալ կը խօսէր։

Իր շարադրած երգերուն գալով, վրանին անհամեմատ հանճարոյ մը եղականութիւն կը տեսնուի։ Պէթովէն չուզելով այլոց նմանիլ, երաժշտութեան նոր շաւիղ մը բացաւ, և ոչ բան մը կըրցաւ զարտուղել զինքը նոյն շաւղէն։ Այս օրուան օրս Պէթովէն աշխարհիս անվերջանալի զարմացման նիւթ եղած է. վասն զի ինքը գործիական երաժշտութիւնը այնպիսի գերազանցութեան հասուց, որուն ոչ ոք կըրցաւ հասնիլ մինչև ցայսօր։

Պէթովէն քսան և հինգ թուով դաշնակի (Piano-forte) երգ թողուց, և բազմութիւն մը այլ և այլ տեսակ երգոց։ Գերմանական թէատրոյի ամենէն նշանաւորներէն մէկն է Պէթովէնի ֆիտէլիոնը։ Իրեն շարադրած երգոց մէջ անուանի են նաև Ստերայիտէ և Պատերսզովի ադադակը։

1847ին, Պոնա Պէթովէնի ծննդեան քաղաքը, 'ի յիշատակ իրեն փառաւոր արձան մը կանգնեց։ Եւ անցեալ տարի այս ամսոյս մէջ Պէթովէնի ծննդեան հարիւրամեան զարադարձն ըլլալով, երաժիշտը փառաւոր հանդէս մը կատարեցին 'ի պատիւ մեծանուն երաժշտին։

ՊՐԱՀՄԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴ

(Տես էրես 261:) — Շարունակութիւն և վերջ։

Պրահմանը Սուրբ Հեղինէի առջևէն անցնելու ատեն՝ մինչդեռ այդ ծովերու միւս հսկայն զարմանքով մը կը դիտէր, յանկարծ ազդու ու միանգամայն տը-